

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry
Timo Kontio, toiminnanjohtaja
Reetta Pietikäinen, asiantuntija

HE 8/2024 vp
18.3.2024

Lausunto eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle: Hallituksen esitys eduskunnalle aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamisesta

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry kiittää työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaa mahdollisuudesta lausua aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamista koskevasta hallituksen esityksestä sekä aikuiskoulutustuen kehittämistyön käynnistämistä koskevasta toimenpidealoitteesta.

Lausunnon keskeinen sisältö

- Esityksessä lakkautetaan aikuiskoulutustuki, ammattitutkintostipendi ja vuorotteluvapaajärjestelmä. Tavoitteena on vähentää julkisia menoja ja lisätä työllisyyttä. Into ei kannata aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamista. Katsomme, ettei näiden järjestelmien lakkauttaminen tuota todellisia yhteiskunnallisia säästöjä. Se tulee myös heikentämään työssäjaksamista, lyhentämään työurien pituutta sekä lisäämään työttömyyttä.
- Korostamme, että ammattitutkintostipendillä on merkitystä erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien opintojen suorittamisessa ja koulutustason nostossa. Sitä hyödyntävät mm. työpajojen valmentautajat ja se edistää koulutuksen ulkopuolella olevien ryhmien koulutukseen hakeutumista.
- Into kannattaa aikuiskoulutustuen kehittämistyön käynnistämistä koskevaa toimenpidealoitetta. On tärkeää, että aikuiskoulutustuen lakkauttamisen sijaan järjestelmää kehitetään ja kehittämistyö käynnistetään ilman viiveitä.

Aikuiskoulutustuen lakkauttaminen

Into ei kannata aikuiskoulutustuen lakkauttamista. Työelämän muutokset ja yhä nopeutuva kehitys edellyttävät osaamisen ja ammattitaidon kehittämistä ja mahdollisuuksia jatko- ja täydennyskoulutukseen. Toisinaan tarvitaan myös ammatillista uudelleenorientoitumista ja uusille aloille kouluttautumista. Taustalla saattaa olla tarve päästä työkyvyn, työhyvinvoinnin ja työssäjaksamisen suhteen paremmin soveltuvammalle alalle tai ammattiin.

Työpajakentällä ja nuorisoalalla aikuiskoulutustukea on hyödynnetty myös pätevytyymiseen. Se on mahdollistanut yhä haasteellisemmän asiakaskunnan parissa työskentelevän työvoiman kouluttautumisen ja ammattitason noston. Alan henkilöstössä on myös pitkään kentällä työskennelleitä, joista osalla on kertynyt pätevyyttä työn ohessa. Samalla työnantajien asettamat muodolliset pätevyysvaatimukset tiukentuvat ajan myötä. Työuran aikana kouluttautuminen varsinkin matalapalkka-aloilla, kuten tässä on kyseessä, on omakustanteisesti hyvin vaikeaa. Kolmannen sektorin pienillä työnantajilla ei ole varaa osallistua suoraan laajojen koulutuskokonaisuuksien rahoittamiseen. Tästä syntyy johtopäätöksenä tilanne, jossa pitkään alalla työskennelleitä saattaa siirtyä pois ammatistaan, vaikka jatkamiselle ei suoranaista esteitä ole ja se suorastaan hyödyttäisi kaikkia osapuolia.

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry

Rautatieläisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki

into@intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi
www.intory.fi

Into korostaa, että aikuiskoulutustuki tukee jatkuvaa oppimista ja osaamistason nostoa: niiden edistäminen on tärkeää, eikä mahdollisuuksia tule kaventaa. Aikuiskoulutustuen lakkauttaminen vesittää osaltaan näitä hallitusohjelmaan kirjattuja tavoitteita.

Päinvastoin kuin esityksessä uskotaan, aikuiskoulutustuki nimenomaan vahvistaa työllisyyttä ja osaan työvoiman saatavuutta sekä tuo mahdollisuuksia työurien pidentämiseen. Sen lakkauttaminen tulee lisäämään työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmaa ja työttömyyttä.

Esityksessä tuodaan esille, että ”Opetus- ja kulttuuriministeriön selvityksen tai aiempien tutkimusten mukaan aikuiskoulutustuen hyödyt eivät kuitenkaan riitä kattamaan siitä aiheutuvia kustannuksia.” Into painottaa, että aikuiskoulutustukijärjestelmää tulee kehittää, ei lakkauttaa.

Into huomauttaa, että aikuiskoulutustuki on vakuutusperusteinen etuus. Se rahoitetaan yrittäjien tukea lukuun ottamatta työntekijöiden ja työnantajien maksamilla työttömyysvakuutusmaksuilla, ei valtion varoista. Näin ollen aikuiskoulutustuen lakkauttaminen ei tuota tavoiteltuja valtiontalouden säästöjä ja työllisyyden vahvistumista. Päinvastoin seurauksena on työllisyyden heikkeneminen ja työvoiman osamisen kehittymisen heikkeneminen.

Esityksessä arvioidaan aikuiskoulutustuen vaikuttavuutta palkkatulokehitykseen viitaten. Into korostaa esityksen huomiota, että merkityksellistä on, että aikuiskoulutustuki voi mahdollistaa opinnot, jotka tukevat työhyvinvoinnin ja työssä jaksamisen kehittymistä mahdollistamalla siirtymisen uudelle alalle tai uusiin tehtäviin, vaikkei ansiotaso muuttuisikaan.

Kuten esityksessä todetaan, työttömille tarjolla olevat opiskelumahdollisuudet eivät korvaa aikuiskoulutustuen lakkauttamista. Into katsoo, ettei myöskään opintotuki vastaa tarkoituksenmukaisesti työuran aikaisiin osaamisen kasvattamisen tarpeisiin. Aikuiskoulutustuen lakkauttaminen vähentäisi osaamisen kasvattamista ja kouluttautumista ja heikentäisi työelämässä pysymistä.

Into arvioi, että aikuiskoulutustuen lakkauttaminen johtaa työmarkkinoiden eriarvoistumiseen siten, että työn ohella hankittu osaaminen keskittyy niille, joiden työnantajilla on edellytykset ja intressi tähän. Eri-tyisesti julkisella sektorilla ja matalapalkka-aloilla, jotka usein ovat naisvaltaisia, on syytä olettaa osaamisen kehittymisen ja kouluttautumisen vähenevän nykyisestä erittäin merkittävästi, mikä johtaa negatiiviseen palkkaerokehitykseen ja sukupuolten eriarvoistumiseen.

Ammattitutkintostipendin lakkauttaminen

Into ei kannata ammattitutkintostipendin lakkauttamista. Ammattitutkintostipendillä tuetaan aikuisten ammatillista kehittymistä ja osaamisen uudistumista. Into korostaa, että kyse on jatkuvan oppimisen edistämisestä ja osaamistason nostosta, ja mahdollisuuksia siihen tulee vahvistaa, ei kaventaa.

Into tuo esille, että ammattitutkintostipendillä on merkitystä erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien opintojen suorittamisessa ja koulutustason nostossa. Sitä hyödyntävät muun muassa työpajojen valmentautujat opinnollistetuilla työpajoilla. Työpajakentän toimijoiden mukaan ammattitutkintostipendi toimii eräänä mahdollistavana ja motivoivana tekijänä aliedustettujen ryhmien kouluttautumisen edistämisessä.

Esityksen mukaan ammattitutkintostipendiä koskevassa selvityksessä havaittiin tuen alikäyttöä, eikä tilastollisesti merkitseviä vaikutuksia tutkintojen suorittamiseen havaittu. Into katsoo, että ammattitutkintostipendin markkinointiin ja viestintään on olennaista panostaa. Järjestelmää tulee kehittää, ei lakkauttaa.

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry

Rautatieläisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki

into@intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi
www.intory.fi

Vuorotteluvapaan lakkauttaminen

Into ei kannata vuorotteluvapaan lakkauttamista. Vuorotteluvapaa vahvistaa voimavaroja ja työssäjaksamista. Se myös ehkäisee työuupumusta. Vuorotteluvapaa mahdollistaa työurien pidentämisen ja työllisyyden vahvistamista. Tätä kautta se ehkäisee työttömyyttä ja työvoiman ulkopuolelle putoamista. Vuorotteluvapaata on hyödynnetty myös työpajakentällä ja nuorisoalalla työhyvinvoinnin ja työelämässä pysymisen vahvistamiseksi.

Into katsoo, että on tärkeää, että vuorotteluvapaan sijaiseksi on palkattava työ- ja elinkeinotoimistossa työttömänä työnhakijana oleva. Tämä lisää työttömien työllistymisen mahdollisuuksia ja tarjoaa väylän avoimille työmarkkinoille kiinnittymiseen. Vuorotteluvapaan lakkauttaminen on lyhytnäköistä eikä se tuota pitkällä tähtäimellä tarkoituksenmukaisia yhteiskunnallisia säästöjä.

Toimenpidealoite aikuiskoulutustuen kehittämistyön käynnistämisestä (TPA 21/2023 vp)

Into kannattaa toimenpidealoitetta huolimatta hallituksen aikeesta lakkauttaa aikuiskoulutustuen. Aikuiskoulutustukea ei tule lakkauttaa, vaan kehittää ja tämä kehittämistyö tulee käynnistää viiveettä. Kuten aloitteessa todetaan, aikuiskoulutustuki on monelle työelämässä olevalle ainoa mahdollisuus vaihtaa alaa tai jatkokouluttautua ilman merkittäviä taloudellisia riskejä. Tarkoituksenmukaista on, että tukea uudistetaan toimenpidealoitteen mukaisesti siten, että se edistäisi nykyistä paremmin tutkinnon osien, täydennyskoulutusten ja erikoistumiskoulutusten suorittamista työn ohella. On tarpeen selvittää, olisiko tarkoituksenmukaista sitoa tuen määrä opintojen etenemiseen tulomenetysten sijaan esitetyn mukaisesti.

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry

Rautatieläisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki

into@intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi
www.intory.fi

